
Zpráva o mezinárodní vědecké konferenci Jan Patočka 1907-1977

Zpráva o mezinárodní vědecké konferenci Jan Patočka 1907-1977

Patočkův filosofický týden

K počtě nejvýznamnějšího českého filosofa 20. století byla ve dnech 22.–28. dubna 2007 uspořádána mezinárodní filosofická konference „Jan Patočka 1907–1977“ spojená s 37. výročním zasedáním Husserlova kruhu. Konference se zúčastnilo přes 80 odborníků z 21 zemí světa.

České širší veřejnosti je Patočka znám hlavně jako obhájce lidských práv a jeden z prvních mluvčích Charty 77, který zemřel po mnohahodinovém výslechu Státní bezpečností; světová filosofická obec však v Patočkovi stále jasněji vidí také – a především – podnětného myslitele, který originálním způsobem rozvíjel velká témata evropského myšlení, počínaje antickou řeckou filosofií a konče myšlenkami jeho učitelů Edmunda Husserla a Martina Heideggera.

To zřetelně ukázala právě tato konference, na níž o Janu Patočkovi promluvilo bezmála třicet odborníků z více než deseti zemí (kromě Evropy a USA také z Austrálie a Hong Kongu). Zatímco před deseti lety se Patočkova konference zabývala také myšlením Eugena Finka, tentokrát byly všechny přednášky věnovány výlučně Patočkově filosofii. Ukázalo se tak, že v Západní a Střední Evropě, v Severní Americe i na velkých univerzitách Dálného Východu v poslední dekádě pokračovala recepce Patočkova díla a že všude, kde je živá tradice evropské kontinentální filosofie, je dnes Patočkovy myšlení přijímáno jako její samozřejmá součást.

Vzhledem ke stému výročí Patočkova narození a třicátému výročí jeho úmrtí byla konference pojata jako skutečná slavnost. Byla zahájena v neděli 22. 4. večer v sále Bohuslava Martinů na pražské Hudební akademii muzických umění koncertem Studentského symfonického orchestru P. F. O., který pod vedením dirigenta Petra Volného provedl 4. symfonii Ludwiga van Beethovena a Jenskou symfonii Friedricha Witta. V dalších podvečerech byli účastníci konference přijati a pohoštěni v Senátu Parlamentu ČR, na Francouzském velvyslanectví, v Polském kulturním institutu, v Rakouském kulturním fóru a v německém Goethově institutu. Konference byla ukončena koncertem švédského violoncellisty Petera Schubacka. Akademie věd udělila během konference tři pamětní medaile Jana Patočky a Karlova univerzita čestný doktorát (viz níže).

Jako paralelní sekce konference proběhlo 37. výroční zasedání Husserlova kruhu (Husserl Circle). Toto sdružení filosofů vycházejících z Husserlovy fenomenologie bylo založeno v USA a tam se konala i většina jeho dosavadních setkání; letos se výroční setkání poprvé odehrálo na evropském kontinentu, příznačně v Husserlově rodné zemi jako pocta Husserlovu českému žáku Janu Patočkovi. Celé jednání této sekce bylo vedeno anglicky; věnovalo se perspektivám Husserlovy filosofie v současné lingvistice, logice, matematice, etice a v diskusích o feminismu.

Jednání obou sekcí probíhalo v pražském Karolinu, hlavním sídle Univerzity Karlovy. V pondělí 23. 4. je na plenárním zasedání ve Vlasteneckém sále zahájil organizátor konference, vedoucí Archivu Jana Patočky Ivan Chvatík, společně s rektorem UK Václavem Hamplem a tajemníkem Husserlova kruhu Burtem Hopkinsem. Účastníky krátce pozdravil bývalý prezident Václav Havel, úvodní přednášky pronesli Krzysztof Michalski, rektor vídeňského Institutu pro vědy o člověku, a Martin Palouš, velvyslanec ČR v USA.

V pondělí odpoledne se pak jednání rozdělilo do sekcí, jejichž jednání se konalo v bezprostředně sousedících malých aulách Karolina, takže účastníci konference mohli volně přecházet z jedné do druhé podle své volby tématu a jazyka.

Přednášky Patočkovy sekce byly věnovány jeho negativnímu platonismu (Pierre Rodrigo, Dijon) a Evropě ve vztahu k jeho konceptu péče o duši (Emilie Tardivel, Paříž) a k jeho pojetí obce (Josef Chytrý, Berkeley, California); v Husserlově kruhu se zatím přednášelo o Husserlově etice (Ronald Bruzina, Lexington, Kentucky; Hennig Peucker, Paderborn; John Drummond, New York).

Přednášku o Patočkově politickém angažmá proslavil na večerním společném setkání v Senátu jeho první místopředseda Petr Pithart.

V úterý 24. 4. bylo dopolední jednání věnováno Patočkovu výkladu Platóna (Burt Hopkins, Seattle), jeho koncepci tzv. negativního platonismu (Tamás Ullmann, Budapest) a jeho vztahu k tradici metafyziky (Eddo Evink, Groningen); odpoledne pak Patočkově asubjektivní fenomenologii a některým prvkům filosofie jeho učitele E. Husserla (Rochus Sowa, Husserl-Archiv, Lovaň). Husserlův kruh se zabýval protikladem přírody a ducha (Adam Konopka, New York), problémem lidské identity a diversity (George Heffernan, North Andover, Massachusetts) a možnostmi fenomenologických postupů ve feministickém diskursu (Alia Al-Saji, Montreal; Lanei M. Rodemeyer, Pittsburgh; Janet Donohoe, Carrollton, West Georgia).

Večer na společném setkání v budově Francouzského velvyslanectví v Bukvojském paláci na Malé Straně promluvil Marc Crepon (Paříž) o souvislosti Patočkovy politické činnosti s jeho sokratovskými studii.

Ve středu 25. 4. byl program obou sekcí po celý den společný. Na plenárním zasedání ve Vlasteneckém sále Karolina proslavil Miroslav Petříček (Praha) přednášku o Patočkově místě v dnešní fenomenologické rozpravě a Burt Hopkins (Seattle) o historii a současném stavu Husserlova kruhu. Pak se přítomní filosofové a hosté odebrali do velké auly Karolina, kde se zúčastnili udělení čestného doktorátu UK překladatelce a spisovatelce Erice Abrams (Paříž), díky jejímž překladům Patočkových děl do francouzštiny (již přes 10 svazků) dnes Patočku čtou a citují i nejméně významnější francouzští filosofové.

Odpoledne pak předseda AV ČR Václav Pačes udělil tři Patočkovy pamětní medaile: Klausu Nellenovi (IWM, Vídeň), který v 80. letech založil vídeňský Patočkův archiv, pomohl do něj tajně dopravit kopie Patočkových rukopisů a řídil vydání pětisvazkového německého výboru z jeho díla; Ivanu Dubskému (Praha), Patočkovu spolupracovníkovi z dob jeho působení ve Filosofickém ústavu tehdejší ČSAV, a Jiřímu Polívkovi (Praha), jednomu z těch, kdo se po Patočkově smrti zasloužili o uchování jeho písemné pozůstalosti. V debatě okolo kulatého stolu se pak Patočkovi žáci z doby po Druhé světové válce Jaroslav Kohout (Praha), v padesátých letech dlouhodobě vězněný, a Radim Palouš (Praha), první polistopadový rektor UK, dále Patočkův osobní přítel básník Jan Vladislav (Paříž / Praha), a konečně komeniologové Helmut Kohlenberger (Salzburg) a Vilém Herold (Praha) podělili s ostatními účastníky o své osobní vzpomínky na setkání a spolupráci s Patočkou.

V polském kulturním středisku nakonec v podvečer polští filosofičtí žurnalisté Piotr Mielech a Ewa Fagas (Katowice) prezentovali svůj film „Heretyk“, v němž čeští a němečtí filosofové vzpomínají na Patočkův život a komentují jeho dílo. Byla-li zatím většina přednášek pronesena anglicky, bylo ve čtvrtek 26. 4. dopolední jednání Patočkovy sekce čistě francouzské, odpolední výlučně německé. Jean-François Courtine (Paříž) a Alessandra Pantano (Milano) přednášeli o Patočkově asubjektivní fenomenologii, Renaud Barbaras (Paříž) s pomocí tohoto Patočkova konceptu rozvíjel svou filosofii vnímání; odpoledne promluvil Ludger Hagedorn (Berlín / CTS Praha / IWM Vídeň) a Sandra Lehmann (Jeruzalém / IWM Vídeň) o Patočkově pojetí náboženství a Hans Rainer Sepp (Baden-Baden / CFB Praha) ukázal Patočkovu snahu přenést některé koncepty z Husserlovy exkluzivně teoretické fenomenologie do filosofie konkrétní lidské existence. Přednášky Husserlova kruhu byly věnovány problémům vnímání a jazyka (Walter Hopp, Boston; Theimo Breyer, Freiburg; Daniel Lipka, Varšava) a vztahu fenomenologie k matematice (Robert Tragesser, Westbrook, Connecticut; Mark van Atten, Paříž) a k pragmatismu (Don Ihde, New York). Večer v rakouském kulturním fóru promluvil Michael Staudigl (IWM Vídeň) o tom, jak lze v Patočkově asubjektivní fenomenologii tematizovat fenomén násilí.

V pátek 27. 4. dopoledne Filip Karfík (Praha) přehledně shrnul Patočkův filosofický vývoj, Balás Mezei (Budapest) vymezil jeho pozici v klasické fenomenologii a Johann Arnason (Island / La Trobe, Astrálie / Praha) popsal roli negativního platonismu v celku Patočkova myšlenkového odkazu; odpoledne se Domenico Jervolino (Napoli) pokusil přenést některé momenty Patočkovy fenomenologie do filosofie jazyka, Nathalie Frogneux (Leuven-la-Neuve) a Steven Crowell (Rice, Houston) hovořili o Patočkově koncepci trojího pohybu lidské existence. V Husserlově kruhu se mluvilo o Husserlově pohledu na imaginární čísla (Carlo Ierna, Lovaň), na logiku (Mirja Hartimo, Tampere) a představitost (Andrea Staiti, Turín), o teorii interkulturality (Alexander Kozin, Berlín), intersubjektivitu (Tanja Staehler, Brighton) a o fenomenologii dějin (Carmine Di Martino, Milán). Večerní přednášku o Patočkově pojetí etiky pronesl v Goethově institutu Ilja Šrubář (Erlangen).

Poslední den konference, v sobotu 28. 4., bylo dopolední jednání věnováno tématům rozpracovaným v Patočkových Kacířských esejích – válce (James Dodd, New York), oběti a technice (Marcia Schuback, Stockholm, a Lubica Učník, Perth); pozdní Patočkovou filosofií se zabývalo i jednání odpolední: Kwok-Ying LAU (Hong Kong) mluvil o Patočkově koncepci Evropy, Josef Moural (Praha) a Martin Matušík (Purdue) o jeho pojetí odpovědnosti. Husserlův kruh se zabýval tělesností a vnímáním (Betsy Behnke, Ferndale, Washington; Panos Theodorou, Rethymnon, Kréta) vztahem mezi prostředky a cíli (Lester Embree, Boca Raton, Florida), poměrem Husserlovy filosofie ke Kantově (Sebastian H. Luft, Milwaukee) McDowellově (Michael Barber, St. Louis) a Aristotelově (Claudio Majolino, Lille).

Slavnostním zakončením konference byl recitál švédského cellisty a skladatele Petera Schubacka (Stockholm) v prostorách Galerie hlavního města Prahy v domě u Kamenného zvonu na Staroměstském náměstí, který kromě své vlastní tvorby provedl svou transkripci pro cello Beethovenovy 9. symfonie a v přídavicích nechal zaznít J. S. Bacha a S. Prokofjeva.

Příspěvky z Husserlovy sekce byly shromážděny jako pracovní materiál již před zahájením konference a jsou pro zájemce dostupny v Archivu Jana Patočky.

Příspěvky z Patočkovy sekce vyjdou jednak v českém překladu v nakladatelství Oikúmené, jednak v anglickém překladu v ediční řadě *Phaenomenologica* v nakladatelství Springer. Už teď se však ukazuje, že současná reflexe se soustředí jednak na Patočkovu pojetí etiky a filosofie dějin, jednak na velké impulsy, které přináší jeho pozdní filosofie – na negativní platonismus, asubjektivní fenomenologii a pohyb lidské existence. Pro české posluchače bylo nepochybně inspirující sledovat, jak samozřejmě zahraniční hosté zasazují Patočkovu filosofii do myšlenkových kontextů, z nichž vycházejí, pro něž byla přínosem konfrontace se znalostmi českých badatelů o Patočkových nepublikovaných rukopisech či nezaznamenaných přednáškách a ústních vyjádřeních.

Účastníci konference se shodli na tom, že tato událost byla velkým přínosem pro všechny zúčastněné – a především důstojnou oslavou stých narozenin Jana Patočky.

Jan Frei Ph.D., Archiv Jana Patočky